

Alla talar om det gamla Mölle – även det nya är värt en visa!

Alla talar om det gamla Mölle. Med förtjusning och berättigad respekt. Gamla Mölle är värt sin visa, som ett av vårt lands mest attraktiva smultronställen. Men det finns nyare sidor av Mölle, som också är värda att besjungas. Gylleröd är en sådan.

Nya och nya förresten – i år är det trettio år sedan Gyllerödsområdet fick sina första nya bebyggare. Snart alltså ett trekvarts sekel sedan en gammal potatismark under hemmanet Gylleröd styckades upp, nybebyggdes och slussades in i Gylleröds samfällighetsförening. Marken hade ställts till förfogande av Krapperups gods, bygget finansierades till stor del av den dåvarande Sparbanken i Nyhamnsläge och byggnationen utfördes av Skanska. Inga statliga lån fick användas men sparbanken hade tillsammans med intressenterna lagt upp en förmånlig lånekonstruktion och nypriserna var måttliga.

Mölle i stagnation

Redan i början av 1960-talet hade diskussionerna om en rejäl utbyggnad av ett stagnerande Mölle inletts i dåvarande Brunnby kommun, som byn då ingick i. Bakgrunden var att Mölles goda år som badort och semesterort efter andra världskrigets slut tycktes vara över. Med gränserna åter öppna mot Europa började allt fler svenskar söka sig längre söderut i sin jakt på sommarbete. De gamla badorterna på västkusten och i Skåne började tappa konkurrenskraft.

Brunnby kommun träffade ett par år in på sextiotalet en principöverenskommelse med Krapperups gods om förtursrätt till ett markområde mellan dåvarande järnvägen och landsvägen väster om kapellet på Gylleröds gamla mark. Avsikten var att där försöka anlägga en betydande nybebyggelse, som kunde komplettera gamla Mölle.

Höganäs kommun bromsade

Så kom kommunsammanslagningen i början av sjuttiotalet – Brunnby blev en del av Höganäs kommun. I Höganäs ville den nya kommunstyrelsen satsa på andra delar av kommunen. Att bygga stort i Mölle föreföll många onödigt och riskfyllt – eftersom detta skulle kunna innebära ökade servicekrav på kommunen. Höganäs kommun hade inte tagit upp den planerade Gyllerödsbebyggelsen i sin regionala planering.

I Mölle var man bekymrad över förseningen. Byaföreningens dåvarande ordförande Bert Knafve underströk i en intervju den betydelse som den nya bebyggelsen skulle få för byn:

– Det skulle bli en vitamininjektion av stor vikt. Dels skulle en större byggnation i samma stil som det övriga Mölle vara trevligt, dels skulle det garantera att den service vi nu har i form av taxi och butiker består. Tendensen är ju annars att de sommarboende ökar, medan bykärnan urholkas.

Byaföreningen tryckte på men avgörande blev nog påtryckningarna från Skanska, som förvärvat en del av Gyllerödsområdet, och Krapperup som gärna ville få projektet till stånd. Mot socialdemokratisk tveksamhet togs på hösten 1973 beslutet om att bygga det nya villaområdet. Under 1974–76 flyttade de nya mölleinvånarna in.

Rusning efter husen

Gyllerödsbyn hade av nån obegriplig anledning döpts till Fiskarbyn. Anledningen var sannolikt, att den nya byn skulle likna eller ta upp former från gamla fiskelägen – individuellt formade hus, kring vingliga gator och torg. Eller som det står i en artikel från tiden:

”Bostadsområdet anknyter till byggnadstraditionen i Mölle, men naturligtvis ska det inte liknas vid sekelskiftets byggnads-sätt. Gylleröd är en kombination av gaturum och torgrum. Gatorna är inte raka, de böjer av här och var även med avsikten att tvinga fram låga hastigheter, och mynnar ut i ett torgrum eller i den öppna ängsmarken. Perspektiven växlar ständigt. De tre hustyperna är släkt med varandra men ändå olika. Långa smala med kupor på taken ligger in till något kortare breda med. Varje hus en egen individ. Bakom husen ligger den egna trädgården, skyddad från insyn och med en solig vrå invid huset eller gammeldags berså längre ut i trädgården. När vinden ligger på från havet kan man alltid hitta en lähörna bakom den skyddande längan.”

Gyllerödskonceptet lockade många. Kamrer Gert Jellner på Skanska kunde berätta, att man 1974 hade över 400 spekulanter till de 73 husen, som i initialskedet i standardutförande kom att kosta mellan 211 000 och 275 000 kronor inklusive tomt plus eventuella tillval, som de nya fastighetsägarna kunde beställa – exempelvis inredning av vind, extra takkupor, ändrade mellanväggar, tillbyggnad av veranda, särskilda golvmaterial etc.

Studieobjekt

Som pappa för utformningen av projektet namngavs i första hand den dåvarande stadsplanechefen i Höganäs arkitekten Stefan Romare och Skanskas arkitekt Bertil Mernsten.

Gylleröd kom att visa sig bli ett utomordentligt lyckat boprojekt. Kanske ett av de förnämsta villaområden, som Skanska någonsin byggt. Ett bevis för detta var den mängd av studiedelegationer från inland och utland, som under främst den första tioårs-

perioden besökte området för att studera planlösningar och den väl genomförda individualiseringen av hus och trädgårdar – helt i linje med traditionen i Mölle men i kontrast mot det förhärskande hemiska stadsbyggnadsideal, som då krävde raka gator, linjalräta tomter och exakt lika hus.

Ett annat bevis för att konceptet har upplevts som lyckosamt är att så många av de gyllerödsbor, som flyttade in i mitten på 70-talet, fortfarande bor kvar i sina hus och vårdar sina trädgårdar – stela i ryggar och med onda knän kanske men med en allt djupare förankring i Mölle.

Gylleröd är idag alltså en väl integrerad del av Mölle. Om ytterligare 30 år kommer det nyaste Mölle, Vita byn, att vara en lika självklar del av vårt växande samhälle.

Åke E Andersson

Gyllerödsbo satte bomärke under trohetsed

Gylleröd skymtar förbi i historien under danskrigen på 1600-talet, när bonden Lauritz Anderssen från Gylleröd tillsammans med en rad andra brunnbybor tvingades till Ängelholm för trohetsförklaring till den svenske kungen. 1658 hade Sverige genom freden i Roskilde tagit Skåne från dansken. Men de följande åren var oroliga. Danskarna försökte återta det förlorade och den skånska allmogen stod i huvudsak på danskarnas sida. Snapphanarna gjorde livet surt för de svenske.

Johan Gyllenstierna, sedermera generalguvernör över Skåne, fick på kungens vägnar brunnbyborna, bland dem Lauritz Anderssen, att med namn och bomärke ”i Engelholm d. 21 April Anno 1677” underteckna en trohetsförklaring till svenske kungen, som lovade att förlåta dom alla försyndelser de kunde ha gjort sig skyldiga till p.g.a. ”missförstånd, ondschab och arrighe-
ed”.

De skulle få behålla sina bössor, om de lovade använda dessa mot snapphanarna men aldrig mot ”nogen Svendsk menniske”. De måste vidare lova att reparera de broar och vägar, som danskarna förstört. De fick aldrig delta i någon konspiration mot den svenske kungen utan var förpliktade att ställa upp på svensk sida i kampen mot ”Sverigis Rikes Fiender”.

Men om det till äventyrs denna högtidliga trohetsed till trots skulle hända, att någon brunnbybo råkade medverka till ”genem ondschab eller försømmelse at Snaphanerne her igjennem finge tilfælle att giøre nogen Svensk Mand hinder och forderf på hans gods eller liff”, då skulle brunnbyborna vara tvungna att betala en sockenbot på 1000 Riksdaler varjämte var 10:e man i sock-

nen skulle utlämnas till den svenska kronan för rannsaking
och eventuell hängning!

Sannolikt klarade Lauritz Anderssen livhanken ...

ÅeA